

Drepturile minorilor în cadrul procedurilor judiciare

România

1. Capacitatea juridică a copilului

Capacitatea de folosință este aptitudinea persoanei de a avea drepturi și obligații civile. Capacitatea de folosință începe la nașterea persoanei și încetează odată cu moartea acesteia.

Capacitatea de exercițiu este aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile. Capacitatea de exercițiu deplină începe la data când persoana împlinește vârsta de 18 ani.

Capacitatea deplină de exercițiu este dobândită de minor și prin căsătorie.

Pentru motive temeinice, instanța de tutelă poate recunoaște minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exercițiu. În acest scop, vor fi ascultați și părinții sau tutorele minorului, luându-se, când este cazul, și avizul consiliului de familie.

Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani are capacitatea de exercițiu restrânsă.

Actele juridice ale persoanei cu capacitate de exercițiu restrânsă se încheie de aceasta, cu încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui, iar în cazurile prevăzute de lege, și cu avizul consiliului de familie, dacă există, și autorizarea instanței de tutelă.

Persoanele fizice lipsite de capacitate de exercițiu (minorii sub 14 ani, persoana care beneficiază de măsura tutelii speciale) vor sta în judecată prin reprezentant legal.

În materie penală, minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal. Minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ, iar minorul care a împlinit vârsta de 16 ani răspunde penal potrivit legii.

Față de minorul care, la data săvârșirii infracțiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani se ia o măsură educativă neprivativă de libertate. Față de minorul cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani se poate lua o măsură educativă privativă de libertate în următoarele cazuri:

1. dacă a mai săvârșit o infracțiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat;
2. atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață.

2. Accesul la proceduri adaptate; Mecanisme și proceduri de sprijin specifice pentru copii

Tribunalul pentru Minori și Familie Brașov reprezintă singura instanță specializată de acest tip din România.

În competența de soluționare a tribunalului specializat intră atât cauze penale (în care cel puțin unul dintre

inculpați sau una dintre persoanele vătămate/părțile civile sunt minori), cât și cauze civile (litigii privind plasamentele și adopțiile).

Din punct de vedere al competenței teritoriale, Tribunalul pentru Minori și Familie Brașov are competență la nivelul județului Brașov, celelalte cauze în care sunt implicați minori fiind judecate de instanțele de drept comun.

În cazul victimelor copii, evaluarea și acordarea serviciilor de sprijin și protecție se face de către compartimentele specializate de intervenție în situații de abuz, neglijare, trafic, migrație și repatrieri din cadrul Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului, potrivit Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului și Hotărârii Guvernului nr. 49/2011 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și violență în familie și a Metodologiei de intervenție multidisciplinară și interinstituțională privind copiii exploatați și aflați în situații de risc de exploatare prin muncă, copiii victime ale traficului de persoane, precum și copiii români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state.

La nivelul Ministerului Justiției a fost înființat în anul 2020 un grup de lucru dedicat problematicii victimelor. Printre cele mai importante obiective urmărite de grupul de lucru se regăsesc următoarele: amenajarea camerelor de audiere speciale pentru minori, formarea specializată a profesioniștilor pentru diferite tipuri de infracțiuni și victime, constituirea unei rețele informale a specialiștilor cu atribuții în gestionarea problematicii victimelor infracțiunilor sexuale, îmbunătățirea serviciilor de medicină legală pentru victimele infracțiunilor.

De asemenea, Organizația Salvați Copiii România, în parteneriat cu Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Sector 6, București, a deschis primul centru-pilot Barnahus pentru minorii victime ale abuzului sexual și ale violenței domestice extreme. Centrul este bazat pe modelul integrat de servicii complexe Barnahaus, de evaluare psihologică și medicală, audiere și protecție a copiilor victime ale abuzului sexual și ale violenței domestice extreme.

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în parteneriat cu Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), Ministerul Justiției și Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului au demarat la începutul anului 2022 implementarea unui proiect ce are ca obiectiv general asigurarea unui sistem de justiție penală eficient, accesibil și calitativ pentru copiii care sunt victime ale infracțiunilor și victimele infracțiunilor motivate de ură. Activitățile din cadrul proiectului se referă la renovarea, amenajarea și dotarea a 35 de camere de audiere pentru minori, elaborarea a două analize tematice cu privire la situația în ceea ce privește infracțiunile motivate de ură și a situației cu privire la copii ca victime ale infracțiunilor, elaborarea unor ghiduri (identificarea și urmărirea penală a infracțiunilor bazate pe ură/audierea victimelor minore și urmărirea penală a infracțiunilor împotriva acestora), furnizarea de formare specializată pentru procurori și pentru alte categorii profesionale cu scopul îmbunătățirii cunoștințelor și conștientizării privind nevoile victimelor infracțiunilor motivate de ură și ale copiilor victime ale infracțiunilor, inclusiv celor aparținând minorității rome.

În contextul implementării proiectului predefinit Formarea profesională și consolidarea capacității la nivelul sistemului judiciar, Consiliul Superior al Magistraturii dotează în prezent 47 de camere de audiere pentru minori în cadrul instanțelor, la nivel național, care să respecte standardele internaționale în domeniu pentru audierea minorilor.

Totodată, Codul de procedură penală prevede că pentru protecția vieții private sau a demnității persoanei vătămate sau în cazul în care eliberarea sau evadarea autorului infracțiunii poate pune în pericol viața privată sau demnitatea persoanei vătămate sau poate cauza acesteia un prejudiciu, indiferent de natura și întinderea acestuia, organul de urmărire penală poate dispune față de persoana vătămată măsurile de protecție prevăzute de lege. Sunt prezumate vulnerabile victimele copii, victimele care sunt în relație de dependență față de autorul infracțiunii, victimele terorismului, ale criminalității organizate, ale traficului de persoane, ale violenței în cadrul relațiilor apropiate, ale violenței sexuale sau ale exploatării, victimele infracțiunilor săvârșite din ură și victimele afectate de o infracțiune din cauza prejudecăților sau din motive de discriminare care ar putea avea legătură în special cu caracteristicile lor personale, victimele cu dizabilități, precum și victimele care au suferit un prejudiciu considerabil ca urmare a gravității infracțiunii.

De asemenea, Codul de procedură penală cuprinde dispoziții referitoare la audierea minorilor.

Astfel, Codul de procedură penală prevede că audierea persoanei vătămate și a martorului minor în vârstă de până la 14 ani are loc în prezența unuia dintre părinți, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului

instituției căreia îi este încredințat minorul spre creștere și educare, precum și în prezența unui psiholog, stabilit de organul judiciar. Psihologul va oferi consiliere de specialitate minorului pe toată durata procedurilor judiciare.

În cazul persoanelor vătămate pentru care a fost stabilită în condițiile legii existența unor nevoi specifice de protecție, organul judiciar dispune una sau mai multe dintre următoarele măsuri fără a aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților:

1. audierea acestora în incinte concepute sau adaptate acestui scop;
2. audierea acestora prin intermediul sau în prezența unui psiholog sau a altui specialist în consilierea victimelor;
3. audierea acestora, cât și eventuala lor reaudiere se realizează de aceeași persoană, dacă acest lucru este posibil și dacă organul judiciar apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților.
4. audierea acestora prin videoconferință sau alte mijloace tehnice de comunicare la locul unde beneficiază de măsura de protecție a cazării temporare.

Audierea și, după caz, reaudierea de către organele de cercetare penală a persoanelor vătămate care au fost victime ale infracțiunilor de rele tratamente aplicate minorului, violență în familie, infracțiuni privind traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, infracțiuni contra libertății și integrității sexuale etc., precum și în alte cazuri în care, din cauza împrejurărilor comiterii faptei, acest lucru se apreciază ca fiind necesar se efectuează numai de către o persoană de același sex cu persoana vătămată. Dacă acest lucru nu este posibil, fără a aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților, audierea acestor persoane vătămate și, după caz, reaudierea lor poate fi realizată de o persoană care nu este de același sex cu persoana vătămată, cu acordul avocatului și al unui psiholog sau al altui specialist în consilierea victimelor.

Conform Codului de procedură penală, cauzele cu persoane vătămate minore, victime ale infracțiunilor de rele tratamente aplicate minorului, violență în familie, infracțiuni privind traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, infracțiuni contra libertății și integrității sexuale etc., se judecă de urgență și cu precădere. Când persoana vătămată este minor cu vârsta mai mică de 16 ani, victimă a infracțiunilor de rele tratamente aplicate minorului, violență în familie, infracțiuni privind traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, infracțiuni contra libertății și integrității sexuale etc., instanța, dacă apreciază că administrarea anumitor probe poate avea o influență negativă asupra sa, va dispune îndepărtarea minorului din ședință.

Totodată, Codul de procedură penală prevede că reținerea și arestarea preventivă pot fi dispuse față de un minor, în mod excepțional, numai dacă efectele pe care privarea de libertate le-ar avea asupra personalității și dezvoltării acestuia nu sunt disproporționate față de scopul urmărit prin luarea măsurii.

La stabilirea duratei pentru care se ia măsura arestării preventive se are în vedere vârsta inculpatului de la data când se dispune asupra luării, prelungirii sau menținerii acestei măsuri.

Codul civil prevede că în procedurile administrative sau judiciare care îl privesc, ascultarea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani este obligatorie. Cu toate acestea, poate fi ascultat și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani, dacă autoritatea competentă consideră că acest lucru este necesar pentru soluționarea cauzei. Dreptul de a fi ascultat presupune posibilitatea copilului de a cere și a primi orice informație, potrivit cu vârsta sa, de a-și exprima opinia și de a fi informat asupra consecințelor pe care le poate avea aceasta, dacă este respectată, precum și asupra consecințelor oricărei decizii care îl privește. Opiniile copilului ascultat vor fi luate în considerare în raport cu vârsta și cu gradul său de maturitate.

3. Formarea profesioniștilor

Consiliul Superior al Magistraturii, în calitate de Promotor de proiect, în parteneriat cu Institutul Național al Magistraturii, Școala Națională de Grefieri și Administrația Instanțelor din Norvegia, implementează proiectul predefinit „Formarea profesională și consolidarea capacității la nivelul sistemului judiciar”, finanțat prin Programul „Justiție”, Mecanismul Financiar Norvegian (MFN) 2014-2021.

În cadrul acestui proiect, Consiliul Superior al Magistraturii și Institutul Național al Magistraturii au anunțat lansarea procedurii pentru selecția unui expert în vederea elaborării unui curriculum de formare pe termen lung, în domeniul tehnici de audiere a minorilor (child friendly justice) – aspecte civile, din rândul experților selecțai ca personal de instruire în activitățile de formare dedicate domeniului tehnici de audiere a minorilor, cu accent

pe specificul populației de etnie romă, ce se derulează în cadrul acestui proiect.

Livrabilul va reprezenta un instrument util pentru Institutul Național al Magistraturii pentru formarea continuă pe termen lung a judecătorilor și procurorilor în domeniul tehnicilor de audiere a minorilor, atât în procedurile judiciare civile, cât și în cele penale, urmând a stabili premisele pentru o abordare unitară, din perspectiva practicii naționale și a celei europene.

Programa (curriculumul) de formare pe termen lung în domeniul tehnicilor de audiere a minorilor (child friendly justice) va fi elaborat pentru a oferi un suport practic personalului de instruire din cadrul Institutului Național al Magistraturii, respectiv asigurarea unei abordări unitare a activității de audiere a minorilor, în scopul promovării unei justiții prietenoase cu copiii ca preocupare preponderentă a sistemului judiciar român, prin asimilarea unor tehnici de interviuare a copiilor.

4. Accesul la căi de atac

Nu există dispoziții speciale aplicabile minorilor.

În materie civilă, părțile din proces care justifică un interes, precum și în cazurile prevăzute de lege alte organe sau persoane nemulțumite de hotărârea pronunțată pot introduce cale de atac împotriva acesteia. Procurorul poate să exercite căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești, ori de câte ori este necesar, pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege.

În procesul penal, asistența juridică este obligatorie atunci când suspectul sau inculpatul este minor. Asistența juridică a persoanei vătămate este obligatorie atunci când aceasta este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă, precum și atunci când persoana vătămată este victima infracțiunilor de rele tratamente aplicate minorului, violență în familie, infracțiuni privind traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, infracțiuni contra libertății și integrității sexuale etc..

5. Adopția

Adopția este operațiunea juridică prin care se creează legătura de filiație între adoptator și adoptat, precum și legături de rudenie între adoptat și rudele adoptatorului.

Adopția este supusă cumulativ următoarelor principii: interesul superior al copilului, necesitatea de a asigura creșterea și educarea copilului într-un mediu familial, continuitatea creșterii și educării copilului, ținându-se seama de originea sa etnică, lingvistică, religioasă și culturală, celeritatea în îndeplinirea oricăror acte referitoare la procedura adopției.

Procedura adopției este reglementată în Codul Civil (art. 451 – 482).

Ultima actualizare: 27/02/2025

Versionea în limba națională a acestei pagini este gestionată de statul membru respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea națională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Comisia Europeană declină orice responsabilitate privind informațiile sau datele conținute sau la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.